

Isaac og Liljan (7). Ett tvillingpar, to skjebner. Han frisk. Hun født hiv-positiv.

Uganda klarte å slå tilbake mot hiv-epidemien. Men det var før en ny-moralistisk bølge skylte inn over landet.

NSUMBA BARNEHJEM ligger under brennende sol på et høydedrag over Victoriasjøen. Ute på plassen løper barn. Alle foreldreløse. Uganda har to millioner av dem.

På Nsumba får 300 barn og ungdommer tak over hodet, skolegang og mat. Liljan løper ikke. Hun klamrer seg til Maria Nakwenge, pleie- og omsorgsarbeider ved barneheimet. Liljan Nakaggwa er trist. Feberen kommer og går.

– Tvillingene kom hit for et par år siden, det var bestemoren som leverte dem. Hun klarte ikke ta vare på dem lenger, forteller Maria.

Liljans hår vil ikke vokse skikkelig. Hun har utslett. Mye hodepine. Isaac er langt mer livlig. Han leker og smiler. Liljan orker ikke noe, men hun har heldigvis tilgang på livsviktig medisin, som holder viruset i sjakk. Hun blir kjørt til en aidsklinikk ikke langt fra barneheimet når hun blir dårlig og trenger påfyll av medisin.

– Vi håper hun skal kunne leve lenge hvis hun får den medisinen hun trenger, sier Maria.

Hun stoler ikke på helsemyndighetene i Uganda lenger. Tilliten har fått en knekk etter en gedigen korrupsjonsskandale. Midler fra Global Fund for aids, malaria og tuberkulose ble en periode stoppet, fordi helsevesenet i Uganda ikke kunne redegjøre for hvor pengene hadde tatt veien. Ifølge BBC ble midler tappet da bistanden Uganda mottar i dollar ble vekslet om i ugandiske shilling.

– Det er forferdelig at slikt skjer. Hvordan kan vi vite om pengene når frem? Slikt kan føre til at mange barn dør, at bare de privilegerte får hjelp, sier Maria.

PIONEREN UGANDA: Uganda har vært et foregangsland i kampen mot hiv/aids, et lyspunkt i Afrikas mørke aids-historie. Landet var det første i Afrika som snakket åpent om sykdommen, lyktes med opplysningsarbeid i skolene og lokalsamfunn, kampanjer i mediene og systematisk program for utdeling av kondomer.

Den såkalte ABC-strategien, avholdenhet, trofasthet og kondomer, får også en del av æren for at landet klarte å snu en eksplosjonsartet utvikling. Antall hiv-rammende falt ifølge myndighetene fra 30 prosent tidlig på 90-tallet til ned i under seks prosent over tusenårsskiftet. Tallene er usikre og vanskelig å kvalitetssjekke. Det er likevel en utbredt oppfatning at Uganda med sine ca. 25 millioner innbyggere hadde oppsiktsvekkende fremgang i kampen mot hiv/aids, at president Museveni rolle som pådriver var vesentlig.

MER DOLLAR, IKKE KONDOMER: Men i 2005 slo presi-

dent Yoweri Museveni glansbilde sprekker. Året før hadde det begynt å skylle en ny-moralistisk og evangelistisk bølge innover landet. Med på bølgen fulgte mer dollar, men færre kondomer.

Human Rights Watch slo alarm med en rapport som fremholdt at avholdenhetskampanjer, «abstinence only», hadde fått rotfeste i Uganda, med solid støtte fra USA og president Bush's aidsplan, PEPFAR.

President Bushs initiativ for, bekjempe hiv/aids ble lansert i 2003. Over en femårsperiode har Bush lovet at USA skal bruke over 90 milliarder kroner på å hjelpe 14 av verdens hardest rammede land, flest afrikanske, med å bekjempe hiv/aids. Støtten gis i republikanernes kristen-konservative verdipolitiske ånd. Minst en tredel av pengene Uganda har fått fra PEPFAR til hiv/aids-forebyggende tiltak skal gå til prosjekter som fokuserer på seksuell avholdenhet.

Trosbaserte organisasjoner i Afrika skal ha formert sin innflytelse som en følge av dette. I Uganda er de sterkt religiøse tilhengerne av «nei-til-sex-før-ekteskapet»-strategien til og med frontet av presidentens kone, Janet Museveni.

FRA SUKSESS TIL STAGNASJON: Men det er ikke bare trosbaserte verdier som skal ha økt. Ugandas hiv/aids-fremgang er avløst av det som i beste fall kan kalles stagnasjon.

Aidstallene skal ha begynt å stige. Ifølge organisasjonen Leger uten grenser er hiv/aids-tallene nå oppe i syv prosent for Uganda, andre kilder antyder at de har nærmet seg ti prosent. Og i konflikt- og terrorherjede Nord-Uganda har beregninger vist at andelen hiv-positive har vært oppe i 18 prosent, som følge av den grusomme terroren fra Lord Resistance Army, Herrens Motstandshær, som har drept, forfulgt og torturert befolkningen i nord i årevis.

I fjor begynte effektene av ny-moralismen i Ugandas aidspolitikke å vekke internasjonal oppmerksomhet. Store medier som blant andre The Guardian og The New York Times skrev om kondommangel og krise for Ugandas tidligere så suksessrike strategi. FNs spesialutsending for aids i Afrika, Stephen Lewis, gikk hardt ut og ga USAs politikk og innflytelse mye skyld for utviklingen.

– Isolert sett er det positivt at mange kirkesamfunn i Afrika har engasjert seg, men ikke når de gjør det uten å tenke en selvstendig tanke og står for et budskap som ikke fungerer, påpeker Anne-Marie Helland, spesialrådgiver for sosiale og politiske rettigheter i Kirkens Nødhjelp.

«DET ER BARE POLITIKK: «Talk is cheap, free speech isn't,» står det på dataskjermen til Andrew Mwenda.